

Viestintä ja vaikutus

Mass Communication Research -perinteen reanalyysi 1960-1985

Joukkotiedotuksen vaikutusten sosiaalishistoria on vielä kirjoittamatta (Rowland 1984, 386-387). Tähän ei ole kyennyt mikään tiedotustutkimuksen "perinne"¹ (ks. esim. Hall 1982), joka on pyrkinyt arvioimaan joukkotiedotuksen vaikutusta (esim. K. Pietilä 1985). Tähän mennessä vaikutustutkimus on kuitenkin ollut lähinnä ns. Mass Communication Research -perinteen (MCR) "sisällä" olevan kahden tutkimussuuntauksen tulosten empiiristä yleistystä (Kahma 1984).

Tarkastelen seuraavassa MCR-perinnettä television "valtakaudella". Tarkoitukseni on osoittaa, että käsitys joukkotiedotuksen vaikutuksista vahvistuu samalla kun joukkotiedotuksen käyttö lisääntyy (arkipäivän realismin paine) ja kun käsitys viestinnästä muuttuu yksisuuntaisesta siirtoviestinnästä vaihto- ja vuorovaikutusviestinnäksi. Vaikutusprosessin käsitys muuttuu samalla seuraten psykologian "suurta linjaa" behaviorismista kognitivismiksi (J.v. Wright 1980, Hartman 1963, 156-158, 166-173). Lisäksi pyrin eksplikoimaan vaikutuksen käsitettä erottamalla

sen selvästi viestinnän prosessin käsitteestä. MCR-perinteen reanalyysi 1960-1985 on jatkoa aikaisemalle kirjoitukselleni **Vaikutuksettomuuden myytti** (Kahma 1984).

Schrammin mukaan (1949b, 398-404) MCR-perinne sisältää kaksi eri suuntausta tai haaraa: Lippmannista (1922) lähtevän propagandan tutkimuksen (esim. Lasswell ja Lazarsfeld) sekä 1920- ja 1930-luvuilta alkaneen (esim. Charters 1933) kognitivistisesti sävyttyneen oppimisteoreettisen (elokuvan) vaikutustutkimuksen (esim. Hovland ja Festinger).

Historiallisesti vaikutuksen ongelma onkin perinteessä jakaantunut moraalisen huolestuneisuuden ongelmaan ("joukkotiedotuksen käyttö on haitallista") ja yksittäisen sanoman vaikutuksen ongelmaan ("elokuva voi ratkaista opetuksen ongelmat"). Tätä "uhan" ja "toivon" ristiriitaa perinne on pyrkinyt ratkaisemaan. Klapperin vaikutuksettomuuden teesi (1960) yritti integroida perinteen molemmat suuntaukset. Klapper selitti "uhan" pois: joukkotiedotus vain vahvistaa jo olemassa olevia

asenteita.

Mutta vahvistus-doktriinissa on useita eri ulottuvuuksia (Blumler & Gurevitch 1982, 244-245). Tämä johtuu siitä, että vaikutuksen käsite yleensä on hyvin epämääräinen (Halloran 1980, V. Pietilä 1977). Lisäksi asenteiden "vahvistumista" selittävän behaviorismin ja kognitivismin välinen raja on epäselvä (Hartman emt., Lambert 1954, 59).

Sanoma vahvisti klapperilaisuudessa asenteita siten, että vastaanottaja "valikoi" sanomajoukosta "oikean" sanoman, joka palkitsi vastaanottajan ja vahvisti hänen asennettaan sitä objektia kohtaan, josta sanoma jotakin kertoi. Tässä törmäämme tietysti siihen ongelmaan, että mikä sanoma monien sanomien joukosta lopulta vahvistaa asenteita eli kuinka me voimme valikoida sen "oikean" sanoman (Insko 1967, 61-63).

Oikeastaan sanoman valikointi (ja sitä seuraava asenteiden vahvistuminen) voi tapahtua kolmella eri tavalla: (1) Edellä kuvatulla klassisella skinneriläisellä S-R-mallilla ("puhdas" behaviorismi), (2) hovlandilaisella (esim. Hovland ym. 1974) neobehavioristisella ja kognitivistisesti sävyttyneellä mallilla sekä (3) niistä kehittyneillä asenteiden ja käyttäytymisen väliseen tasapainoon pyrkivällä dissonanssimallilla (Secord & Backman 1964, 159-162).

Puhtaan S-R -mallin ongelmahan on se, että mallissa uskotaan ärsyksen olevan (vahvistusprosessissa) organismin ulkopuolella ja siten loputtomasti manipuloitavissa. Näin ajatellen sanoman vaikutuskin olisi vain sanoman ominaisuus, jota voitaisiin koko ajan muuttaa.

Schrammin varhaiset uutistutkimukset (1949a) esimerkiksi lähtivät klassisesta S-R -mallista, jolloin sanoman valikointi tapahtui sen mukaan, mikä uutinen tuottaa katso-

jalle tai lukijalle palkkion (joka sitten vahvistaa asenteen). Klapper ei kuitenkaan ajatellut aivan tällä tavalla: hän etsi "vahvistavaa" tekijää koko ajan vain vastaanottajasta. Klapper ei siten ollut lopultakaan kiinnostunut "vahvistavan ärsyksen" (oikean sanoman) löytymisestä. "Uhkaa" ei poistanutkaan sanoman ominaisuus, vaan vastaanottaja itse.

Näin joukkotiedotuksen ja sanoman "toivo" oli edelleenkin siinä itsessään, mutta sen "uhka" vain vastaanottajassa.

Kognitivistisessa tutkimuksessa taas ei oltukaan kiinnostuneita yksittäisen ärsyksen ja sen aiheuttaman reaktion välisestä suhteesta (Scheerer 1954, 93-99). Sanoman valikointiin vaikuttivat erilaiset kognitiiviset ja emotionaaliset tekijät (Lowery & DeFleur 1983, 144-145) ja Hartman 1963, 175-179). Hovlandin ja kumppaneiden (emt.) kokeissa sanoma ei muuttanut asenteita, mutta Hovland ei kuitenkaan tulkinnut tätä Klapperin tavoin vaikutuksettomuudeksi. Filmin katselun (sanoman) jälkeen vastaanottajat kykenivät tekemään yleistyksiä filmin kertomista asioista ilman asennemuutoksia. Hovland tulkitsi tämän joukkotiedotuksen pitkäaikaisiksi vaikutuksiksi, joita vain oli erittäin vaikea tutkia.

Hovland erotti toisistaan asenteet ja mielipiteet. Hän ajatteli, että myös sanoman konnotatiivinen merkitys saattoi vaikuttaa denotatiivisen lisäksi. Mutta lopultakaan Hovland ei kyennyt erittelemään, kuinka nämä konnotatiiviset merkitykset olisivat toimineet sanoman vaikutuksessa. Hovlandilta puuttui asenteiden ja käyttäytymisen välinen teoria (Weick 1966, 234-244). Mutta Hovland keskitti huomionsa juuri sanoman ominaisuuksien mahdolliseen vaikutukseen.

Lopulta erilaiset tasapainoteo-

riat tarkastelivat Hovlandilta puuttuvaa kytkentää asenteiden, mieliteiden (kognition) ja sanoman välillä. Vastaanottaja saattoi hyväksyä sanomia, jotka eivät vastanneet lainkaan hänen ennakko-odotuksiaan: hän ei siis valikoinut pois tällaista sanomaa, vaan poisti sen avulla epätasapainoa asenteiden ja käyttäytymisensä väliltä.

Dissonanssiteoriat siis ajattelivat, että henkilö ottaa jonkun sanoman vastaan jostain motiivista (Insko 1967, 281-284). Näin vastaanottajalla täytyi olla myös kyky vastustaa sanomaa ja sen vaikutusta (Schramm & Porter 1982). Mutta dissonanssiteoriatkin olivat behavioraalisesti painottuneita (neobehavioristisia), koska kognitio ei ollut systeeminen kokonaisuus vaan erillisistä osista (asenteet ja käyttäytyminen) muodostunut.

Sanomavirran (flow) seuraaminen, "oikeitten" sanomien valinta virrasta (Bauer & Bauer 1966, 519) ja sanoman kyky vain vahvistaa asenteita ei oikein toiminut. Ongelmana näyttäisi olevankin juuri, että yksisuuntainen ja lineaarinen sanomavirta (flow-viestintä) ja sen passiivinen seuraaminen (exposure) ja sanoman valikointi ja vahvistuminen olivatkin monimutkaisia kognitiivisia toimintoja.

Viestintä ja kognitio

1960-luvulla MCR-perinteessä oli siten ainakin kolme seikkaa, jotka pakottivat epäilemään vaikutusettomuutta (vahvistus-doktriinia) ja integroimaan perinnettä.

- (1) käsitys viestinnästä
- (2) käsitys vastaanottajajasta ja
- (3) käsitys kognitiosta, asenteista ja käyttäytymisestä

Vallitseva viestinnän käsitys eli siirtoviestintä (flow) pakotti ajatuksen juuri tuolloin asetelmaan, jossa vastaanottaja vain passiivisesti seuraa sanomavirtaa ja valikoi sanomia joko palkkion toivossa tai jostain mahdollisesta motiivista. Mutta behaviorismin eri muunnelmat eivät osanneet tarkastella kunnolla motiivin käsitettä ja kognitiiviset prosessit eivät vielä muodostaneet "systeemiä" (Planalp & Hewes 1981, 60-61).

Käsitys vaikutuksesta oli vaikutusettomuuden vallitsevasta teesistä huolimatta hyvin epämääräinen ja hankala. Lineaaris-kausaalinen viestintämalli tosin etsi selkeästi "oikeaa" ärsykettä, joka olisi aiheuttanut "oikean" reaktion vastaanottajassa.

Mutta paradoksaalista juuri oli, että vaikutusta etsittiin vain vastaanottajasta ja hänen ominaisuuksistaan (Halloran 1964, 31-51). Ja lisäksi vastaanottajan kognitiiviset "vakiotkin" olivat vain behavioraalisesti painottuneita. Tiedotusopillista tutkimusta tuolloin hallinnut behaviorismi vain konvergoitui kognitivismiin (Berger & Lambert 1968, 81-82) ja muuttui neobehaviorismiksi (et., 122-125). Näin lopultakin kaikista yrityksistä huolimatta vaikutuksen käsitys nojautui pitkälti klassiseen S-R -malliin.

Behaviorismi ei siis kadonnut mihinkään MCR-perinteestä. Mutta kognitivismi perinteessä muuttui joka tapauksessa niin, että sen toiminta käsitettiin psykologian teorian mukaisesti systeemiseksi ja aktiiviseksi (Zajonc 1968, 391). Sanoman valinnalle alkoikin 1970-luvun alussa tulla nopeasti kognitiivistisia selityksiä, kun dissonanssiteoriat eivät olleet kyenneet luotettavasti kuvaamaan vaikutusta (esim. Donohew & Palmgren 1970 ja 1971).

Tosin vasta 1960-luvulla oli

psykologiassakin behaviorismi joutunut luovuttamaan valta-asemaansa kognitivisille (Neisser 1981, 12).

MCR-perinteessäkin käsitys sekä viestinnästä että vastaanottajasta alkoi muuttua: siirtoviestintä (flow) muuttui vaihtoviestinnäksi (exchange), passiivinen sanoman "vastaanottaja" aktiiviseksi sanoman käyttäjäksi.

"Oikean" sanoman valinta sanomavirrasta ei siten enää perustunut yksinkertaiseen ärsyke-reaktio -suhteeseen, vaan vastaanottajan "kognitiiviset skeemat" ohjasivat sanoman tulkintaa ja sen valikointia. Vastaanottaja ei siten "asetu sanoman eteen" tyhjänä, vaan "vaihtaa merkityksiä" lähettäjän kanssa (Smith 1982, 335-343).

Viestintä ja sen käyttösy

Dissonanssiteoriat olivat tuoneet jo motiivit joukkotiedotuksen käytön tarkasteluun. Mutta kun siirtoviestintä muuttuu vaihtoviestinnäksi, integroituvat perinteen kaksi "vanhaa" suuntausta, joukkotiedotuksen käyttösytytutkimukseksi (uses & gratification) 1960-luvun aikana. Tutkimuksen asetelma on tuolloin kuin suoraan kognitivismin julistuksesta:

"Yhteistä kognitiivisiksi luetuille monenlaisille ajattelutavoille on oletus ihmisen toiminnallisesta aktiivisuudesta. Ihminen tuottaa itse toimintansa tavoitteellisuuden sisäisten mallien (skeemojen) ja toimintaohjelmien avulla. Ihminen ei ole ärsykkeiden passiivinen vastaanottaja eikä ympäristön manipuloima 'musta laatikko', vaan tarkoitushakuinen informaation prosessorija" (Vuorinen 1982, 97).

Passiivinen sanomavirran valikointi ei kyennyt enää selittämään jatkuvasti kasvavaa joukkotiedotuksen käyttöä. Joukkotiedotuksen "uhka" muuttuikin vain "toivoksi". Schrammin mukaan (Schramm ym. 1961, 142) lapsi käyttää aktiivisesti joukkotiedotuksen sanomia. Hän on "oppiva eläin", josta vain oppimisen avulla tulee ihminen. Tässä prosessissa lasta on autettava ja televisiolla on silloin merkittävä funktio (et., 144-153). Mutta samalla joukkotiedotuksen käyttö kasvoi uhkaavasti.

Kun lapset Yhdysvalloissa 1950-luvun alussa katselivat televisiota vanhempien arvion mukaan 1,5 tuntia päivässä (arviot tosin vaihtelivat eri tutkimuksissa, ks. enemmän Merrill 1961, 263-265), niin 1960-luvun alussa 6-7 vuotiaat katselivat jo 3-4 tuntia päivässä (Maccoby 1954, 241 ja Schramm ym. 1961, 159). Ja aivan pienetkin lapset katselivat tuohon aikaan jo pari tuntia päivässä, vaikka radion kuuntelu 1930-luvulla alkoi vasta 9-12 vuoden iässä (Longstaff 1936, 220). Vuonna 1960 Yhdysvalloissa lapsi vietti ensimmäisen 16 ikävuotensa aikana yhtä paljon aikaa television ääressä kuin koulussa (Schramm ym. 1961, 170). Ja vihdoin 1970-luvulla joukkotiedotusvälineiden seuraaminen kulutti enemmän lasten vapaa-aikaa kuin muut harrastukset (Comstock ym. 1978, 389-391).

Joukkotiedotuksen käyttö tietysti vaihteli eri maissa. Englannissa lapset katselivat televisiota 1950-luvun puolivälissä alle 2 tuntia päivässä (Himmelweit ym. 1962, 111). Samaan aikaan Yhdysvalloissa katselu oli jo kaksinkertaista (et., 426). Yhdysvalloissa tv levisikin lähes kaikkiin kotitalouksiin vuosina 1950-1962, jolloin tv oli auki perheissä 5 tuntia päivässä (Arons & May 1963, 102). Ihmiset katsoivat

vain sellaisia ohjelmia, jotka olivat jo suosittuja (et., 46-47). Näin ohjelmatarjonta jo 1960-luvulla yksipuolistui: tv oli viihteellinen väline. Nyt sanoman valintaprosessi ei kyetä enää millään selittämään pois joukkotiedotuksen "uhkaa".

Mutta tätä "uhkaa" pyrittiin säätelemään yleisöanalyysillä (palaute). Samalla "toivokin" oli herännyt, kun ryhdyttiin selvittämään käyttösyitä ja -tarpeita. Näin oletettiin vaikutuksen salaisuuden selviävän.

Tv-katselu määräsi jo 1950-luvulla lasten elämänmenoa (Maccoby 1954, 244), mutta 1970-luvulle tultaessa katselu oli jo oma elämäntapansa (Salomon & Cohen 1978, 268). Valinnan perustana ollut ajatus joukkotiedotuksen tietoisesta seuraamisesta (ja sen valikoinnista) tuntui nyt varsin vaikealta: joukkotiedotuksen "seuraamista" ei enää kyetty edes erottamaan muusta puuhasta (Alexander ym. 1981, 250-251).

1950- ja 1960-lukujen taitteessa sekä Englannissa että Yhdysvalloissa väestö omaksui totaalisen television käytön: katsojat eivät enää olleet uskollisia "omalle" kanavalleen, vaan kanavapujottelun avulla etsivät televisiosta "jotain" (Groombridge 1972, 153). Näin arkipäiväinen realismi pakotti tutkimuksen uusiin asetelmiin.

Joukkotiedotuksen käyttösyyn (ja motiivin) lisäksi tutkittiin 1960-luvulla myös joukkotiedotuksen suoraa vaikutusta. Mutta nämä uutisten leviämistutkimukset osoittivat myös, että ns. väliintulevat tekijät eivät enää toimineet (Spitzer & Spitzer 1965, 110). Joukkotiedotus siis vaikutti: katsojat alkoivat yhä enemmän samaistua television "todellisuushahmoihin" (Fuchs & Lyle 1972, 238-239). Lapset sotkivat todelliset ja fiktiiviset olennot keskenään (Schramm ym. 1961, 144).

"Todellisen todellisuuden" sijaan alkoi jo 1960-luvulla ilmestyä "välinetodellisuus" (Halloran 1964 ja Zucker 1978, 239). "Välinetodellisuus" alkaa määrätä nyt ihmisten elämänmenoa: tutkimus pohtii ihmisten päiväkirjajärjestystä (agenda setting). Päiväkirjatutkimus pyrkii nyt puolestaan integroimaan välineen suuren käytön (käyttösyöttökäytön) ja vanhan vaikutustutkimuksen (impact).

Lazarsfeldin klassisen äänestyskäyttäytymistutkimuksen aika oli mennyt. Vuonna 1971 Yhdysvaltain kongressi jo rajoitti ehdokkaiden vaaliesiintymistä (Robinson 1977, 10). Ihminen ei enää yksinkertaisesti valikoinut sanomia joukkotiedotuksesta, vaan joukkotiedotus valikoi oman yleisönsä.

Vaikutuksen prosessi ja määritelmä eivät enää perustuneet psykologiasta lainattuun käyttäytymisteoreettiseen kaavaan, jossa vastaanotettu sanoma (ärsyke) aiheuttaisi välittömästi vastaavan reaktion katsojassa. Käyttösyyn- sekä päiväkirjajärjestystutkimus nojasivat täysin kognitiivisia prosesseja koskevaan tietoon. Lapsiin kohdistunut vaikutustutkimus oli oikeastaan koko ajan aina 1930-luvulta lähtien ollut kognitiivisempaa kuin perinteen toinen haara eli propagandan tutkimus (Wartella & Reeves 1985). Mutta pääsuuntauksien kohdalla vaikutusprosessin selitys oli muuttunut psykologian "suuren linjan" (behaviorismista kognitivismiin) mukaan.

Käyttösyöttökäytön ei löydä motiivia

Käyttösyöttökäytön halusi saada selville välineen mahdollisimman yksinkertaisen käyttösyyn. Katsojalla oletettiin olevan erilaisia motiiveja tai tarpeita, joita joukkotiedotus

sitten tyydyttää.

Motiivitutkimus hautautuikin pian empiiriseen suohon. Ristiriitaiset empiiriset havainnot ja ankara teoreettinen kritiikki sävyttivät tutkimusta (Elliot 1974, Swanson 1977). Mikään yksittäinen motiiviteoria ei tuntunut selittävän joukkotiedotuksen käyttöä (McGuire 1974). Eniten kannatusta saivat hyötymotiivaatio (joukkotiedotuksen käytöstä on hyötyä elämässä) ja samaistumis-motiivaatio (rakentaa identiteettiä, laukaisee affektioita) (Weaver 1980, 363). Käyttösyöttämisestä puuttui kuitenkin adekvaatti tarve- ja motiiviteoria (Katz ym. 1973-4, 513 ja V. Pietilä & Haapasalo 1975, 48).

Käyttösyöttämisessä omasikin useita eri lähtökohtia (McQuail & Gurevitch 1974) aivan samalla tavalla kuin vahvistus-vaikutus-tutkimus. Ja edelleenkin on motivaation ja käytön suhde varsin epäselvä (McLeod & Becker 1981, 94-96).

Joukkotiedotuksen käytön tarve ja motiivi eivät siis saaneet selitystä tutkimuksessa, koska jo itse käyttö jäi epäselväksi (pinttynyt tapa vai tietoinen valikointi). Radion kuuntelu tosin oli selitetty vain tavaksi (Kaufman 1944, 105 ja Herzog 1944, 6 sekä Lazarsfeld 1940, 121-132, 255-266). Elokuviensa katselu oli ollut sekä tapa että tietoinen valinta (Emery 1959, 197-198), mutta television katselua ei tutkimus pyrkinyt vielä selittämään tavaksi, vaikka eräät väestöryhmät katselivatkin televisiota 1970-luvulla 7 tuntia päivässä (Comstock ym. 1978, 91-93).

Mutta ehkä ihmiset eivät vain olleet tietoisia käyttömotiiveistaan, kuten Swanson sanoi (1977, 218). Näin käyttösyöttämisestä jäi lähestymistavaksi eikä pyrkinytkään kehkeytymään teoriaksi. Katsoja oli nyt "kognitiivinen olento" ja hänen suh-

teensa välineeseen oli aktiivinen. Aktiviteetti oli kuitenkin "kanavapujottelua" ja "rankkaa katsomista". Joukkotiedotuksen sisältö sellaisenaan ei enään voinut selittää sen käyttöä (ja vaikutusta) (Peled & Katz 1974, 66). Sanomalla oli "joku merkitys", jota vain ei kyetty selittämään (Swanson 1980, 46).

Kognitiivisten prosessien (huomion kiinnittyminen, havainto, merkitys jne.) esiinmarssista huolimatta katsoja saattoi yhä olla passiivinen, jolloin itse asiassa "merkitys tuottikin katsojan" (Swanson). Katsomiselle ei löytynyt selitystä elämästä, vaan elämäntapa selitti katsomisen (Blumler 1979, 33). Joukkotiedotuksen "rankka käyttö" aiheutti katsojan eristäytymistä ja deprivoitumista, katsominen korvasi selvästi muita asioita. Mutta Katzin mukaan (1979, 81-82) nämä olivat vain joukkotiedotuksen erilaisia funktioita, eivät vaikutusta.

Vaikka katsoja olisi valikoinutkin jonkun sanoman monien joukosta, hän näin vain toteutti seuraamansa välineen tietyn funktion. Nyt joka tapauksessa muuttui tuon valikoinnin selitys. Sanoma ei enää vahvistanut asenteita. Katsoja "käytti sanomaa" siksi, että hänellä oli siihen tarve tai motiivi. Käytön syy oli katsojan mielenkiinto sanomaan.

Valikointi-vahvistus -doktriini koki tärkeän muutoksen: se ei ollut enää puolustuskannalla eikä sen tarvinnut koko ajan etsiä ja puolustella katsojan katsomista. Katsoja voi nyt nimittäin oman mielenkiintonsa ohjaamana hyväksyä myös itsensä kanssa ristiriidassa olevia sanomia. Joukkotiedotuksen sisällössä voitiin hyväksyä "maailman ristiriitaisuuksia". Vaikutustutkimuksessa oli moraalisen huolestuneisuuden kysymys selitetty pois jo toisen kerran: maailma oli kerta kaikkiaan ristiriitainen ja sen "tosikuvan"

tuli näkyä joukkotiedotuksessa.

MCR-perinteessä joukkotiedotuksen käyttö ja vaikutus ovat vain sen funktioiden toteutumista. Tätähän Klapper vaati vaikutuksettomuuden teesin jouduttua "arkipäivän realismiin" pakon eteen (1963) ja tämä on puolestaan Altheiden analyysi perinteestä (1985, 9-21). Tärkeintä on kuitenkin se, että samalla kun käyttösyö- ja vaikutustutkimus integroituvat funktionalismin avulla, ne toteuttavat hovlandilaisen unelman suostuttelusta: viestintä on aina suostuttelua, muuten sitä ei voi määritellä viestinnäksi (Bettinghaus 1968, 23-24).

Välineen "rankka käyttö" vaikuttaa tutkimukseen

Maailman ristiriidat ja tapahtumat alkoivat 1970-luvulla olla välineiden "säätelimiä" katsojien päissä. Katsoja ei enää ollut viestinnän siirtomallin antamien valintojen edessä, vaan maailma oli kuvattuna välineissä ja katsoja poimi sen sieltä itselleen. Katsojan silmä ei valikoinut sanomaa, vaan kamera valikoi tapahtuman silmälle (Lang & Lang 1984, 203). Välineet valikoivat ja rakensivat katsojalle jo "maailman historian" (Altheide & Snow 1979, 246-247). Käyttösyötytutkimus esitti silloin umpikujassaan tärkeän kysymyksen: luovatko sittenkin välineet itse ne tarpeet, joita niiden ajatellaan tyydyttävän (Katz ym. 1973-4, 520).

Katsominen alkoi olla kulttuurisesti määrätyn tapa, jolloin joukkotiedotuksen vaikutukset itsessään saattoivat myös määrätä tuota kulttuurista tapaa (kuten päiväkirjajärjestystutkimuksessa). Välineet kultivoivat katsojan, vievät hänet "pääkadulle", jossa on tungosta (Gebner & Gross 1976). Steinbockin ajatus (1984, 52), että vain "uusin" tv-tut-

kimus esittää kysymyksen "miten katsoja katsoo" on vanha kysymys 1960-luvun käyttösyötytutkimuksessa.

Mutta nyt muuttuu myös vaikutuksen käsite: se ei ole enää muutos asenteissa, tiedoissa tai käyttäytymisessä. Kun katsoja katsoo paljon televisiota, se on kulttuurisesti määrätyn tapa. Tähän vaikuttaa itse väline, se esittää "mahdolliset maailmat" meille ja määrää näin "päiväjärjestyksemme". Viestintä ei ole enää sanoman siirtoa tai vaihtoa vaan ennen kaikkea vuorovaikutusta välineen kanssa.

Siirtomallissa vaikutus oli vähäinen, vaihtomallissa arkipäivän suuri joukkotiedotuksen käyttö kumosi vähäisen vaikutuksen, mutta vaikutus perustui edelleenkin samaan lineaaris-kausaaliseen viestinnän selitykseen (Delia 1977, 73). Vuorovaikutusmallissa vaikutuksen selitys ei enää riipu vain sanoman aiheuttamasta vastausreaktiosta (ja sen muutoksesta), vaan myös sanoman esitystavasta. Tällöin viestintä ei ole enää vain tapahtuman ja siitä kertovan sanoman (katsojan) välinen epistemologinen ongelma (siirrä oikea kuva katsojalle tehokkaasti), vaan välineen "pinnalla" tapahtuvan esityksen ja katsojan välinen vuorovaikutussuhde.

Vuorovaikutus, päiväkirjajärjestys- ja väkivaltatutkimus

Vuorovaikutusviestintä on ollut aina eräänlaisena perustana lasten suhdetta joukkotiedotukseen käsittelevissä tutkimuksissa. Joukkotiedotuksen vaikutuksia lapsiin on aina tarkasteltu myös kognitivistisesti (Wartella & Reeves 1985). Vuorovaikutuksen käsite tosin on tullut mukaan kuvaan vasta 1980-luvulla (Collins 1983, Rice 1984).

Jo pitkään on kuitenkin ajatel-

tu, että lapset oppivat aikuisten katselutavat (Maccoby 1954). Katselu korvaa jotain (Schramm ym. 1961, 146 ja Roberts 1973, 192 sekä Himmelweit ym. 1962, 388). Koska välineen "pinnalla" tapahtuu lasten mielestä aina paljon enemmän kuin "todellisuudessa", korvaa väline helposti todellisuuden (Bogart 1972-73, 492-493). Tällöin lapset eivät opi ainoastaan katselutapaa, vaan myös "elämäntavan". Näin korrelaatio välineen esittämän "kuvan" ja lapsen siitä saaman "kuvan" välillä on ilmeinen (Rubinstein 1974, 83). Joukkotiedotus siis vaikuttaa.

Vaikutuksen salaisuuden selvittäminen vaatii nyt vain välineen esityksen **tulkintaprosessin** selvittämistä katsojan "päässä" (Swanson 1981, 173). Vastaanottaja punnitsee välineen kuvaamien asioiden tärkeysjärjestyksen.

Päiväkirjajärjestystutkimuksessa etsittiinkin aluksi vain korrelaatiota välineiden sanomien ja ihmisten asenteiden väliltä.

Television väkivaltatutkimuksissa puolestaan pyrittiin koko ajan selvittämään sitä, kuinka lapset käsittävät television väkivaltaisen esityksen ja onko sanoman ja käyttäytymisen välillä silloin kausaalinen suhde (Hunter 1984).

Päiväkirjajärjestyksessä tutkimusidea on yksinkertainen: kuinka ihmiset organisoivat ja jäsentävät maailman ympärillään joukkotiedotuksen vaikutuksista (McCombs 1981, 211). Empiirinen päiväkirjatutkimus tuotti kuitenkin ristiriitaisia tuloksia samalla tavalla kuin käyttösyöttutkimus. Joskus sanomat määräävät "maailman jäsentämistä", joskus eivät (Winter 1981, 236). Lisäksi kovan kiistan aiheutti klassinen ongelma voimakkaimmasta välineestä (Eyal 1981, 227-230). Samaa ongelmaa pohti jo Hovland (1954) kirjoittaessaan tuolloin vaikutustutkimuksen

historiaa.

Päiväkirjatutkimus olikin vain lazarsfeldiläisen äänestyskäyttäytymistutkimuksen suora jatke. Se vain tunnusti joukkotiedotuksen vaikutuksen ja ymmärsi viestinnän vuorovaikutuksena kun lazarsfeldiläisyys näki sen puhtaana siirtona. Uusi viestinnän käsitystapa nosti kuitenkin päiväkirjatutkimuksen 1970-luvun tuottoisimmaksi tutkimussuuntaukseksi (Blumler 1978 ja 1981, Chaffee 1977, Gitlin 1978).

Fejas (1984, 224) jopa epäili, että "symbolisen mediatodellisuuden" vaikutuksia yleisöön ei koskaan kyetä selvittämään. Se ei olisi edes tärkeää, vaan tärkeintä olisi joukkotiedotusvälineiden toimintaperiaatteiden selvittäminen. MCR-perinne näki jopa päiväkirjatutkimuksen journalismin tutkimuksen uutena nousuna (Blumler 1978, 226 ja Chaffee 1978, 44). Koska Blumlerin mukaan (1981, 43) MCR-perinteeltä puuttui eurooppalainen yhtenäisyys, se voi seurata joko päiväkirjatutkimusta tai lehdistöteorioiden kehittyä. Pääasiassa päiväkirjatutkimus kuitenkin johdatteli MCR-perinnettä kulttuuriseen tiedotustutkimukseen (McQuail 1983, 199-205, Gitlin 1978, 256).

Behaviorismin ja kognitivismin välinen "taistelu" perinteessä oli nostanut esille myös kielen tutkimuksen. Kognitiivisten toimintojen tuntemus lisääntyi ja television väkivaltatutkimus vaati sitten jo tv-kerronnan ymmärryksen tutkimusta (Wartella 1980, 517-522). Välineen muoto tai kieli "muotoili" kokemuksemme sekä myös kanssakäymistämme välineen parissa (Altheide 1985, 264-265).

Käyttösyö-, päiväkirjajärjestys- sekä television väkivaltatutkimus määrittelivät (tai ymmärsivät) viestinnän eri tavalla kuin vanha vaikutustutkimus. Mutta käsityksiin jouk-

kotiedotuksen vaikutuksista tämä ei ole paljoakaan vaikuttanut: tutkimus ei ole kyennyt tuottamaan kumuloituvaa tulosta 1930-luvulta lähtien (Carey 1980, 154 ja Golding & Murdock 1980, 59-60 sekä McQuail 1980, 12).

Mikään tutkimussuuntauksista ei ole kyennyt ratkaisemaan vaikutuksen "arvoitusta". Päiväkirjatutkimuksessa idea oli yksinkertainen ja "vanhoista" suuntauksista eroava (McQuail 1983, 196-197), mutta käsityksen vaikutuksesta se muotoili samalla tavalla kuin Berelson (1950): joissakin tilanteissa jotkut välineet saattavat vaikuttaa jollakin tavalla.

Ajanjakso 1950-1970 on MCR-perinteessä ankaraa yritystä muuttaa siirtomallin "kovaa" (informaatioteoreettista) viestintäkäsitystä inhimilliseksi viestinnäksi (Lin 1973, 212). MCR-perinteen valtavirta (vanha vaikutustutkimus, käyttösyntaksemian tutkimus, päiväkirjatutkimus ja väkivaltatutkimus) ei ole tässä onnistunut kovin hyvin, koska inhimillisen viestinnän (tai "yhteisyyssivistinnän") juuret ovat niissä eurooppalaisen sosiologian sävyttämässä virtauksissa, jotka valtavirta on unohtanut (Litt-lejohn 1982, 261-265).

MCR-perinteen valtavirrassa viestintä on vain lineaarinen prosessi, joka sisältää palautteen lähettäjän ja vastaanottajan välillä. Vaikka välineen kieli ja esitystapa nousevatkin 1970- ja 1980-luvuilla esiin, vaikutus on edelleenkin vain sanomaan tai merkitykseen reagointia (kausaalisessa mielessä) (Fisher 1978, 170). Valtavirrassa lineaarinen kommunikaatioprosessi siirtyy vain 1950-luvulta 1980-luvulle tultaessa abstraktista mallista kontekstiin tai "katsomistilanteeseen" (Rogers & Chaffee 1983, 21, Delia ym. 1982, 147-192).

Päiväkirjajärjestyksen tai motiivituneenkin television käytön tai

aggressioita herättävän ohjelmiston on lineaarisen viestintämallin (olkoon se siirto, vaihto tai vuorovaikutus) mukaisesti liityttävä "oikean kuvan välittymiseen todellisuudesta". Näin vaikutustutkimus on vain tuon lineaarisen viestintämallin kontrollin väline: vaikutus sallitaan (funktio), mutta se ei saa ylittää funktion rajoja (Grossberg 1979, 61).

Vuorovaikutus ja tekstin tutkimus

Kognitiivisten prosessien tutkimus osoittaa, että vastaanottaja voi oppia tahattomasti välineen sanomista (ks. esim. Lindlof 1980, 288-289, Kellerman 1985, 104-107). Välineiden "sanomat" ovat hyvin strukturoituja ja organisoituja ja pyrkivät noudattamaan vastaanottajan kognition "rakennetta" (Hunter 1984, 32-33). Vastaanottajat eivät reagoi enää pelkästään sanomaan, vaan myös välineen esitykseen tai sen lajityyppiin, genreen. Jo 10-12 -vuotiaat lapset luottavat uutisiin juuri lajityyppinä, eivätkä enää vertaa sitä samalla tavalla "todellisuuteen" kuin pienemmät lapset (Blosser & Roberts 1985, 476-478).

Vuorovaikutus tapahtuu siis katsojan ja välineen välillä (Altheide 1985, 130) niin, että väline luetuttaa "olemistapansa", tekstinsä katsojalla. Välineen "formaatti" muotoilee tekstistään "juuri tietyn tekstin" ja genre strukturoi sen ja määrää teemat joiden ympärillä "tarinat" sitten kerrotaan myös uutisessa (Findahl & Höijer 1985, 379-392). Välineen esitys määrää katsojan kanssa tapahtuvan vuorovaikutuksen "ehtoja". Vaikutuksen käsittämistapa muuttuu: lapsen kognitiivisen kehityksen taso määrää sekä vuorovaikutuksen luonteen että lapsen reagoinnin välineen "esitykseen" (Husson 1982, 346-347).

Vuorovaikutuksen luonne on kuitenkin monimutkainen. Tutkimus on vasta alussa perinteessä. Television väkivaltatutkimus on selvästi osoittanut vain korrelaation katsomisen (väkivaltaohjelmat) ja käyttäytymisen (aggressiot) välille (esim. Rubinstein 1981, 125 ja Huesman & Eron 1983, 173 ja Television and Behavior 1983, 31). Tutkimuksen lähtökohtana on kuitenkin tavallisesti piagetlainen kehityspsykologia: väline-katsoja -suhteen tarkastelun perustana on aikuinen-lapsi -suhde. Ongelmana on heti reduktionismi: onko suhde sittenkään samanlainen molemmissa tapauksissa? Muuttuvatko suhteet samalla tavalla kehityksen myötä?

Noble (1983, 32) pyrki kokeellisesti jäljittelemään tällaista "aitoa" piagetlaista suhdetta ja konstruoi television "puhuvat päät" aikuisten kaltaisiksi. Hän pyrki näin "oikeaan" vuorovaikutukseen katsojan ja television välillä. Noblen ajatuksen mukaan väline esittäisi jotain eikä olisi vain huomionkiinnittymisen (attention) antaja. Kokeessa Noble kykenikin kasvattamaan vuorovaikutuksen kestoa aivan pienillä lapsilla.

Mutta lapsen ja aikuisen vuorovaikutus muuttuu koko ajan. Vaikka väline pyrki jäljittelemään aikuista, se noudattaa myös "omaa" kerrontaansa, sen rakennetta ja genrea. Tarinalla on aina välineessä oma "koodinsa" samoin kuin genrellä (esim. tapahtumien logiikka ja järjestys sarjafilmeissä ja uutisissa). Tämän on esimerkiksi Brudson (1981, 36-37) empiirisesti osoittanut.

Lapsen kognition kehittyessä loogiset operaatiot valtaavat alaa: uutisen ymmärrys ei ole vielä kehittynyt esimerkiksi 6-11 -vuotiailla (Noble & Freiberg 1985, 25). Tällöin välineen ja lapsen vuorovaikutus ei voi pelkästään perustua sanoman näkyvien ja ilmeisten piirteiden

aiheuttamiin ärsykkeisiin kuten kuulussa lasten kielenopetusohjelmassa **Sesame Street**.

Pelkkä välineen ja katsojan välinen vuorovaikutus ei siis riitä tutkimuksen pohjaksi kuten Noble (et., 33) huomauttaa. Viestinnän määrittely vuorovaikutusmallin avulla ei sekään poista viestinnän määrittelyn ongelmaa, koska vuorovaikutuksen luonne on ratkaisematta (vrt. Carey 1980, 8-9).

Katsojan ja tv-maailman välinen vuorovaikutus vaatii myös tv-maailman "olemistavan" kuvauksen (vrt. Postman 1966, 272-273). Empiirisestikin on kyetty helposti osoittamaan, että television ja lapsen välinen vuorovaikutus ei vastaa lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta (Singer & Singer 1976, 80) koko lapsen kehityskaaren ajan. Välineen ja lapsen välinen dialogi on liian yksipuolista: lapsen "ikonivarasto" ei kykene tunnistamaan television vyöryttämää valtavaa "hahmojen" armeijaa (Bruner 1982, 18-21).

Yhteenveto

MCR-perinteessä vaikutuksen käsittämistapa liittyy selvästi viestinnän käsitystapaan. Mitä enemmän yksisuuntainen siirtoviestintä muuttuu vaihto- tai vuorovaikutusviestinnäksi, sitä enemmän vahvistuu käsitys joukkotiedotuksen (sanoman) vaikutuksesta. Samalla käsitys vaikutuksesta laajenee pois asenteista ja käyttäytymisestä.

MCR-perinne sisältää kuitenkin tutkimushaaran, jossa vaikutuksen ongelma ja viestinnän määrittely eivät ole olleet samanlaisen kiihkeän mielenkiinnon kohteena kuin valtavirrassa. Samoin tässä chicagolaisessa koulukunnassa eurooppalaisen sosiologian vaikutus näkyy siten, että koulukunta ei ole havitellut itselleen omaa tieteenalaa yhtä

innolla kuin esimerkiksi lazarsfeldiläisyys tai schrammilaisuus (esim. Park 1941, 11 ja 1950, 168).

Valtavirrassa vaikutusprosessin selitys näyttää noudattavan psykologian suurta muutosta behaviorismista kognitivismiin (DeFleur & Ball-Rokeach 1982, 134). Tiedotusopissa on tekstin tutkimus lisääntynyt 1980-luvulla. MCR-perinne näyttää seuraavan myös lingvistiikan suurta linjaa ja siirtynee kielen pragmatistien kysymysten pohdintaan (Ellis 1984, 58-60 ja Haslett 1984, 252-253).

MCR-perinteen omaksuma viestinnän käsitys (malli) on joustava. Vaikutuksen käsitys voi muuttua sekä psykologian että lingvistiikan suuren linjan mukana, mutta viestintä ei kadota perimmäistä olemistaan, lineaaris-kausaalista ja yksisuuntaista viestinnän mallia.

Kognitiivisten prosessien ja kielen käytön tutkimus MCR-perinteessä osoittavat kuitenkin, että perinteen vaalima vaikutustutkimus on eräällä tavalla umpikujassa. Vaikutusprosessin arvoitus ei ole yrityksistä huolimatta ratkennut. Samalla on vaikutuksen ja viestinnän käsitämistapa pysynyt kaukana sosiologisista kysymyksistä. Pääasia MCR-perinteen vaikutustutkimuksessa on ollut "pään sisäisten asioiden" tutkimus: sanoma vaikuttaa katsojan "päässä" jos vaikuttaa.

Viitteet

¹Käytän tässä termiä perinne, vaikka tutkimusala kuvaisi ehkä paremmin asiaa. Kysymys tiedotustutkimuksen eri perinteistä on kuitenkin niin laaja ongelma, että siihen ei ole tässä kirjoituksessa mahdollista puuttua.

Kirjallisuus

- ALEXANDER, A. & WARTELLA, E. & BROWN, D. Estimates of Children's Television Viewing by Mother and Children. *Journal of Broadcasting* 25(1981):3, s. 240-251.
- ALTHEIDE, D.L. *Media Power*, Sage, Beverly Hills, 1985.
- ALTHEIDE, D.L. & SNOW, P.P. *Media Logic*. Sage, Beverly Hills, 1979.
- ARONS, L. & MAY, M. (eds.). *Television and Human Behavior*. Appleton, New York, 1963.
- BAUER, R. & A. America, 'Mass Society' and Mass Media. Teoksessa STEINBERG, C. S. (ed.). *Mass Media and Communication*. Hastings House. New York, 1966.
- BERGER, S. M. & LAMBERT, V.W. Stimulus-Response Theory in Contemporary Social Psychology, teoksessa LINDZEY, G. & ARONSON, E. (eds.). *The Handbook of Social Psychology*. Vol. 1. Sec. Ed., Addison-Westley, Reading 1968, S. 81-178.
- BERELSON, B. (alunp. 1948). *Communications and Public Opinion*, teoksessa BERELSON, B. & Janowitz, M. *Reader in Public Opinion and Communication (Enlarged Ed.)*. The Free Press, Glencoe, 1953.
- BETTINGHAUS, E. P. *Persuasive Communication*. Holt, Rinehart & Winston, New York, 1968.
- BLOSSER, B. J. & ROBERTS, D. F. Age Differences in Children's Perceptions of Message Intent: Responses to TV News, Commercials, Educational Spots and Public Service Announcements. *Communication Research* 12(1985):4, s. 455-484.
- BOGART, L. Warning: The Surgeon General Has Determined That TV Violence Is Moderately Dangerous to Your Child's Mental Health. *Public Opinion Quarterly* 26(1972-3):4, s. 491-521.
- BLUMLER, J. G. 1978. Purposes of Mass Communications Research: A Transatlantic Perspective. *Journalism Quarterly* (1978):2, s. 219-230.
- BLUMLER, J. The Role of Theory in Uses & Gratification Studies. *Communication Research* 6(1979):1, s. 9-36.
- BLUMLER, J. G. *Mass Communication Research in Europe. Some Origins and Prospects*. Teoksessa WILTHOLT, G. C. & de BOCK, H. (eds.). *Mass Com-*

- munication Review Yearbook. Sage, Beverly Hills, 1981.
- BLUMLER, J. G. & GUREVITCH, M. 1982. The Political Effects of Mass Communication. Teoksessa GUREVITCH, M. & Bennet, T. & Curran, J. & Woollacott, J. (eds.) Culture, Society and The Media. Methuen, London, 1982.
- BRUDSON, C. "Crossroads" Notes on the Soap Opera. Screen 22(1981):4, s. 32-37.
- BRUNER, J. S. Toward a Theory of Instruction. Harvard University Press, Cambridge, 1982.
- CAREY, J. W. A Cultural Approach to Communication. Communication 1975, vol. 2, 1-22.
- CHAFFEE, S. H. Mass Media Effects: New Research Perspectives. Teoksessa LERNER, D. & NELSON, L. M. (eds.). Communication Research - A Half-Century Appraisal University of Hawaii Press, Honolulu, 1977.
- CHARTERS, W. W. Motion Pictures and Youth. MacMillan Co., New York, 1933.
- COLLINS, W. A. Cognitive Processing in Television Viewing. Teoksessa WARTTELLA, E. & WHITNEY, D. (eds.). Mass Communication Review Yearbook. Vol. 4, Sage, Beverly Hills, 1983, s. 195-209.
- COMSTOCK, G. ym. Television and Human Behavior. New York. University of Columbia Press, 1978.
- DELIA, J. G. Constructivism and the Study of Human Communication. Quarterly Journal of Speech 63(1977), s. 66-83.
- DELIA, J. G. & O'KEEFE, B. J. & O'KEEFE D.J. The Constructivist Approach to Communication. Teoksessa DANCE, F. E. X. (eds.). Human Communication Theory, Harper & Row, Cambridge, 1982, s. 153-178.
- DeFLEUR, M. L. & BALL-ROKEACH, S. Theories of Mass Communication, Fourth Ed. Longman, New York, 1982.
- DONOHEW, L. & PALMGREN, P. A Reappraisal of Dissonance and the Selective Exposure Hypothesis. Journalism Quarterly 48(1971):2, s. 412-420.
- DONOHEW, L. & PALMGREN, P. An Investigation of 'Mechanisms' of Information Selection, Journalism Quarterly 48(1971b):3 s. 627-639.
- ELLIOT, P. Uses and Gratifications Research: A Critique and a Sociological Alternative. Teoksessa BLUMLER, J. & KATZ, E. (eds.). The Uses of Mass Communications. Sage, Beverly Hills, 1974.
- ELLIS. D. G. Language and Speech Communication. Teoksessa BURGOON, M. (ed.): Communication Yearbook 6. Sage, Beverly Hills, 1982, s. 34-62.
- EMERY, F. E. Psychological Effects of the Western Film: A Study in Television Viewing. Human Relations 1959, s. 195-232.
- EYAL, C. H. The Roles of Newspapers and Television in Agenda-Setting. Teoksessa WILTHOLT, G. C. & de BOCK, H. (eds.). Mass Communication Review Yearbook, Vol. 2. Sage, Beverly Hills, 1981.
- FEJAS, F. Critical Mass Communication Research and Media Effects: The Problem of the Disappearing Audience. Media, Culture & Society 6(1984):3, s. 219-232.
- FINDAHL, O. & HÖIJER, B. Some Characteristics of News Memory and Comprehension. Journal of Broadcasting & Electronic Media 29(1985):4, s. 379-396.
- FISHER, B. A. Perspectives of Human Communication. New York, MacMillan, 1978.
- FUCHS, D. A & LYLE, J. Mass Media Portrayal - Sex and Violence. Teoksessa KLINE, G. F. & TICHENOR, P. J. (eds.). Current Perspectives in Mass Communication Research. Sage, Beverly Hills, 1972, s. 235-264.
- GERBNER, G. & GROSS, L. Living with Television: The Violence Profile. Journal of Communication 26(1976):2, s. 172-199.
- GITLIN, T. Media Sociology. The Dominant Paradigm. Theory and Society 6(1978), s. 205-253.
- GOLDING, P. & MURDOCK, G. Theories of Communication and Theories of Society. Teoksessa WILTHOLT, G. C & deBOCK, H. (eds.). Mass Communication Review Yearbook, Vol. 1, Sage, Beverly Hills, 1980, s. 59-76.
- GROOMBRIDGE, B. Television and People. A Programme for Democratic Participation. Penguin Books, Harmondsworth, 1972.
- GROSSBERG, L. Interpreting the "Crisis" of Culture in Communication Theory.

- Journal of Communication 29(1979):1, s. 56-68.
- HALL, S. The Rediscovery of 'Ideology': Return of the Repressed in Media Studies. Teoksessa GUREVITCH, M. & BENNET, T. & CURRAN, J. & WOOLLACOTT, J. (eds.). Culture, Society and the Media. Methuen, London, 1982.
- HALLORAN, J. D. The Effects of Mass Communication With Special Reference to Television. Television Research Committee Working Paper No. 1. Leicester University Press, 1964.
- HALLORAN, J. Mass Communication. Symptom or Cause of Violence? Teoksessa WILTHOLT, G. C. & deBOCK, H. (eds.). Mass Communication Review Yearbook, Vol. 1. Sage. Beverly Hills, 1980. s. 432-450.
- HARTMAN, F. R. Behavioristic Approach to Communication. A Selective Review of Learning Theory and a Derivation of Postulates. AV Communication Review 11(1963):5, s. 155-190.
- HASLETT, B. Communication Development in Children. Teoksessa Bostrom R. (ed.) Communication Yearbook 8. Sage, Beverly Hills, 1984, s. 198-266.
- HERZOG, H. What Do We Really Know About Daytime Serial Listeners? Teoksessa Lazarsfeld, P. & Staton, F. (eds.). Radio Research 1942-1943. Duell, Sloan and Preace, New York, 1944.
- HIMMELWEIT, H. & OPPENHEIM, A. & VINCE, P. Television and the Child. An Empirical Study of the Effects of Television on the Young. Oxford University Press, London, 1962.
- HOVLAND, C. I. Effects of Mass Media Communication. Teoksessa LINDZEY, Gardner (ed.). Handbook of Social Psychology, vol. II. Addison-Westley, Cambridge, 1954.
- HOVLAND, C. I., LUMSDAINE A. & SHEFFIELD, F. D. Experiments on Mass Communication Studies in Social Psychology in World War II. Vol. III. Arno Press. New York, 1974 (1949).
- HUESMAN, L. R. & ERON, L. D. Factors Influencing the Effects of Television Violence on Children. Teoksessa HOWE, M. (ed.), Learning from Television. London, Academic Press, 1983, s. 153-178.
- HUNTER, L. S. The influence of the Medium on Children's Comprehension of Narrative. Journal of Communication Inquiry 8(1984):1, s. 31-44.
- HUSSON, W. Theoretical Issues in the Study of Children's Attention to Television. Communication Research 9(1982):3, 323-351.
- INSKO, C. A. Theories of Attitude Change. Appleton-Century-Crofts, New York, 1967.
- JOHN SMITH, M. Cognitive Schemata and Persuasive Communication: Toward a Contingency Rules Theory. Teoksessa BURGOON, M. (ed.): Communication Yearbook 6. Sage, Beverly Hills, 1982.
- KAHMA, I. Vaikutuksettomuuden myytti. Tiedotustutkimus 7(1984):4, s. 21-38.
- KATZ, E. 1979. The Uses of Becker, Blumler and Swanson. Communication Research 6(1979):1, s. 74-83.
- KATZ, E. & BLUMLER, J. & GUREVITCH, M. J. 1973-4. Uses and Gratification Research. Public Opinion Quarterly 37(1973-4):4, s. 509-523.
- KAUFMAN, H. J. The Appeal of Specific Daytime Serials. Teoksessa Lazarsfeld, P. & STANTON, F. (eds.). Radio Research 1942-43. Duell, Sloan & Preace. New York, 1944.
- KELLERMAN, K. Memory Processes in Media Effects. Communication Research 12(1985):1, s. 83-131.
- KLAPPER, J. The Effects of Mass Communication. The Free Press. New York 1960.
- KLAPPER, J. T. Mass Communication Research: An Old Road Resurveyed. Public Opinion Quarterly 27(1963), s. 515-527.
- LAMBERT, W. W. Stimulus-Response Continuity and Reinforcement Theory in Social Psychology. Teoksessa LINDZEY, G. (ed.). Handbook of Social Psychology, vol. I. Addison-Westley, 1954, s. 57-90.
- LANG, G. E. & LANG, K. Politics and Television. Re-Viewed, Sage, Beverly Hills, 1984.
- LAZARFELD, P. F. Radio and the Printed Page. New York, Duell, Sloan and Pearce 1940.
- LIN, N. The Study of Human Communication. The Bobbs-Merrill Company. Indianapolis and New York, 1973.
- LINDLOF, I. R. Fantasy Activity and Televiewing Event: Considerations for an Information Processing Construct of Involvement. Teoksessa NIMMO,

- D. (ed.), *Communication Yearbook 4*. Transaction Books, New Brunswick, 1980, s. 277-291.
- LIPPMANN, V. *Public Opinion*. New York, The Free Press, 1922 (1965).
- LITTLEJOHN, J. W. An Overview of Contributions to Human Communication Theory from Other Disciplines. Teoksessa Dance, F. E. X. (ed.). *Human Communication Theory*. Harper & Row, New York, 1982, s. 243-285.
- LONGSTAFF, H. P. Effectiveness of Children's Radio Programs. *Journal of Applied Psychology* 20(1936):2, s. 208-220.
- LOWERY, S. & DeFLEUR M. *Milestones in Mass Communication Research. Media Effects*, Longman. London, 1983.
- MACCOBY, E. *Television: Its Impact on School Children*. *Public Opinion Quarterly* 15(1951): 421-444.
- MACCOBY, E. Why Do Children Watch Television? *Public Opinion Quarterly* 18(1954):3, 239-244.
- MCCOMBS, M. E. The Agenda-Setting Approach. Teoksessa NIMMO, D. & SANDERS, K. R. (eds.), *Handbook of Political Communication*. Sage Publications, Beverly Hills, 1981.
- MCQUIRE, W. J. Psychological Motives and Communication Gratification. Teoksessa BLUMLER, J. & KATZ, E. (eds.) *The Uses of Mass Communications*. Sage, Beverly Hills, 1974, s. 167-196.
- McLEOD, J. M. & BECKER, L. B. The Uses and Gratifications Approach. Teoksessa NIMMO, D. & SANDERS, K. R. (eds.), *Handbook of Political Communication*, Sage Publications, Beverly Hills, 1981.
- McQUAIL, D. The Historicity of Mass Media Science. Teoksessa WILTHOLT, G. C. & De BOCK, H. (eds.). *Mass Communication Review Yearbook 1*. Sage, Beverly Hills, 1980, 109-123.
- McQUAIL, D. 1983. *Mass Communication Theory. An Introduction*. Sage, London, 1983.
- McQUAIL, D. & GUREVITCH, M. Explaining Audience Behavior: Three Approaches Considered. Teoksessa BLUMLER, J. & KATZ, E. (eds.) *The Uses of Mass Communications*. Sage, Beverly Hills, 1974, s. 287-302.
- MERRILL, I. R. Broadcast Viewing and Listening by Children. *Public Opinion Quarterly* (1961):25, s. 263-276.
- NEISSER, U. *Kognitio ja todellisuus*. Weilin & Göös, Espoo, 1982.
- NOBLE, G. *Sesame Street and Play-school Revisited*. *Media Information Australia*, 28(1983), s. 26-33.
- NOBLE, G. & FREIBERG, K. Discriminating between the Viewing Styles of the Commercial and ABC Child TV Viewer. *Media Information Australia*, 36(1985), s. 22-33.
- PARK, R. E. *News and the Power of the Press*. *The American Journal of Sociology* 48(1941):1, s. 1-11.
- PARK, R. E. *Reflections on Communication and Culture*. Teoksessa BERELSON, B. & Janowitz, M. *Reader in Public Opinion and Communication*, The Free Press, Glencoe, 1950, s. 165-175.
- PELED, T. & KATZ, E. *Media Functions in Wartime: The Israel Home Front in October 1973*. Teoksessa BLUMLER, J. & KATZ, E. (eds.). *The Uses of Mass Communications*. Sage, Beverly Hills, 1974.
- PIETILÄ, K. Joukkotiedotuksen sosiologiaa pelastamassa. *Tiedotustutkimus* 8(1985):3, s. 1-12.
- PIETILÄ, V. On the Effects of Mass Media: Some Conceptual Viewpoints. Teoksessa BERG, M. ym. (eds.). *Current Theories in Scandinavian Mass Communication Research*. GTM, Grenaa, 1977.
- PIETILÄ, V. & HAAPASALO, J. Yleisiä käsityksiä joukkotiedotusvälineiden tehtävistä ja käyttötarkoituksista. Teoksessa LITTUNEN, Y. & SINKKO, R. (toim.) *Yhteiskunnallinen tieto ja tiedotustutkimus*. Weilin & Göös, Tapiola 1975, s. 44-65.
- PLANALP, S. & HEWES, D. E. A Cognitive Approach to Communication Theory: Cogito Ergo Dico? Teoksessa BURGOON, M. (ed.): *Communication Yearbook 6*. Sage, Beverly Hills, 1981.
- POSTMAN, N. *The Literature of Television*. Teoksessa STEINBERG, C. S. (ed.). *Mass Media and Communication*. Hastings House. New York, 1966.
- RICE, M. L. The Words of Children's Television. *Journal of Broadcasting* 28(1984):4, s. 445-461.
- ROBERTS, D. F. *Communication and Children: A Developmental Approach*. Teoksessa deSOLA POOL, I. & FREY,

- F. (eds.). Handbook of Communication. Rand McNally, Chicago, 1973, s. 174-215.
- ROBINSON, M. J. Television and American Politics: 1956-1976. The Public Interest 48(1977):1, s. 3-39.
- ROGERS, E. M. & CHAFFEE, S. Communication as an Academic Discipline: A dialogue. Journal of Communication 32(1983):3, s. 18-30.
- ROWLAND, W. D. Jr. The Symbolic Uses of Effects: Notes on the Television Violence Inquiries and the Legitimation of Mass Communication Research. Teoksessa WARTELLA, E. & WHITNEY, D. C. (eds.). Mass Communication Review Yearbook. Vol. 5, Sage, Beverly Hills, 1984.
- RUBINSTEIN, E. A. The Violence Report: What's next? Journal of Communication, Vol. 24, No 1, Winter 1974, s. 80-89.
- RUBINSTEIN, E. A. Television Violence: A Historical Perspective. Teoksessa PALMER, E. & DORR, A. (eds.): Children and the Faces of Television. Academic Press, New York, 1981, s. 113-127.
- SALOMON, G. and COHEN, A. B. On the Meaning and Validity of Television Viewing. Human Communication Research 4(1978):3, s. 265-270.
- SCHEERER, M. Cognitive Theory. Teoksessa LINDZEY, Gardner (ed.). Handbook of Social Psychology, vol. I. Addison-Westley, Reading 1954, s. 91-142.
- SCHRAMM, W. (1949a). The Nature of News. Journalism Quarterly 26(1949):2, s. 259-269.
- SCHRAMM, W. (1949b). The Effects of Mass Communication: A Review. Journalism Quarterly 26(1949): , s. 397-409.
- SCHRAMM, W. & PORTER, W. E. Men, Women, Messages, and Media. Understanding Human Communication. Second Edition, Harper & Row, Cambridge, 1982.
- SCHRAMM, W. & LYLE, J. & PARKER, E. B. Television in the Lives of our Children. Stanford University Press. 1961.
- SECORD, P. F. & BACKMAN, W. Social Psychology. McGrawHill, Tokyo, 1964.
- SINGER, J. L. & SINGER, D. G. Can TV Simulate Imaginative Play? Journal of Communication 26(1976):3, s. 74-80.
- SPITZER, S. P. & SPITZER, N. P. Diffusion of News of Kennedy's and Oswald's Deaths. In GREENBERG, B. S. - PARKER, E. B. (eds.). The Kennedy Assassination and the American Public. Stanford University Press, 1965.
- STEINBOCK, D. Teknologian vaikutukset, yhteiskunnalliset intressit ja televisiotutkimus. Tiedotustutkimus 7(1984):2, s. 48-54.
- SWANSON, D. L. The Uses and Misuses of Uses and Gratifications. Human Communication Research 3(1977):3, s. 214-221.
- SWANSON, D. L. Political Communication Research and the Uses and Gratification Model. A Critique. Communication Research 6(1980)1, s. 37-53.
- SWANSON, D. L. A Constructivist Approach. Teoksessa NIMMO, D. & SANDERS, K. R. (eds.). Handbook of Political Communication, Sage, Beverly Hills, 1981, s. 169-191.
- TANNENBAUM, P. H. & GREENBERG, B. S. Mass Communication. Annual Review of Psychology 19(1968), s. 351-381.
- TELEVISION AND BEHAVIOR. Ten Years of Scientific Progress and Implications for Eighties. Teoksessa WARTELLA, E. & WHITNEY, D. C. (eds.). Mass Communication Review Yearbook. Vol. 4. Sage, Beverly Hills, 1983.
- VUORINEN, R. Kognitiivnen psykologia ja psykologian teorianmuodostuksen perusteet. Psykologia 17(1984):2, s. 92-104.
- WARTELLA, E. Children and Television. The Development of the Child's Understanding of the Medium. Teoksessa WILTHOLT, G. C. & De BOCK, H. (eds.). Mass Communication Review Yearbook, vol. 1. Sage, Beverly Hills, 1980, 516-554.
- WARTELLA, E. & REEVES, B. Historical Trends in Research on Children and the Media: 1900-1960. Journal of Communication 35(1985):2, s. 118-133.
- WEAVER, D. H. Audience Need for Orientation and Media Effects. Communication Research 7(1980):2, s. 361-376.
- WEICK, K.E. Task Acceptance Dilemmas: A Site for Research on Cognition. Teoksessa FELDMAN, S. (ed.). Cognitive Consistency. Academic Press, New York, 1966, s. 227-257.

WINTER, J. P. Contingent Conditions in the Agenda-Setting Process. Teoksessa WILTHOLT, G. C. & De BOCK, H. (eds.). Mass Communication Review Yearbook, vol. 2. Sage, Beverly Hills, 1981.

ZAJONCK, R. B. Cognitive Theories in Social Psychology. Teoksessa LINDZEY, G. & ARONSON, E. (eds.). The Handbook of Social Psychology, Vol. 1, Second Edition. Addison-Westley, Reading 1968, s. 320-411.

ZUCKER, G. H. The Variable Nature of News Media Influence. Teoksessa RUBEN B. D. (eds.). Communication Yearbook 2. Transaction Books, New Brunswick, 1978, s. 225-242.